

- Braamsluiper* J. Taapken, Utrechtseweg 43, Hilversum, tel. 02950-46391.
Tellen van territoria. Ook gegevens uit vroegere jaren zijn welkom.
Nieuwe soort.
- Geelgors* J. Reijnders, Nieuwe Meerdijk 382, Badhoevedorp, tel. 02968-4268.
Voortzetting van het onderzoek. Tellen van zingende mannetjes in
bepaald gebied in de broedtijd.
- Roek* H. R. Feijen, Buitenruststraat 6a, Leiden.
Voor deze nieuwe soort worden de volgende gegevens gevraagd:
1. per gemeente al of niet voorkomen van kolonies;
 2. per kolonie aantal wel en niet bezette nesten;
 3. gegevens uit vroegere jaren;
 4. slaappleatsen.
- Nieuwe soort.*

Zij, die willen meewerken aan het onderzoek van één of meer soorten, worden verzocht zich op te geven bij de bewerker(s). Deze sturen hen dan een volledig overzicht over de methode van het onderzoek van hun soort.

J. Philippona,
technisch lid van het Contactorgaan voor Vogelstudie,
Heereweg 413, Lisse, tel. 02532-8520.

H. N. Leijs en J. F. E. de Wilde

Inventarisatie van de Fuut in Nederland in 1966

U, die dit leest, kent natuurlijk allemaal de *Fuut*, de waterbewoner 'Par excellence'. Laat nu ons waterrijke land aan uw verbeelding voorbij trekken en maakt u eens een schatting van het aantal paren Futen dat jaarlijks binnen onze landsgrenzen broedt. U vindt dat moeilijk? U weet het niet? Zo dachten wij er een jaar geleden ook over.

Evenals bij de andere vogelsoorten die in dit speciale nummer van *Natura* de aandacht hebben, bleek ook de Fuut een soort waarvan het wenselijk was beter geïnformeerd te worden over de plaatsen waar ze een algemene broedvogel is en waar niet. En bovendien, om welke aantallen gaat het? Gezien de steeds toenemende waterverontreiniging en het sneeuwbal-effect van de waterrecreatie werd verondersteld, dat hierdoor de broedvogel-populatie van de Fuut wel eens drastisch aan het verminderen zou kunnen zijn. Maar de moderne natuurbescherming heeft weinig aan vage veronderstellingen. Om hierop een afdoend antwoord te kunnen geven was het noodzakelijk zo nauwkeurig mogelijk vast te stellen hoeveel broedparen van de Fuut er thans in Nederland voorkomen, en indien mogelijk, na te gaan hoe dit vroeger was. Hiertoe werd door ons, in nauwe samenwerking met het RIVON*), een enquête-formulier ontworpen, hetwelk werd toegezonden aan vele potentiële waarnemers. Deze vragenlijst werd ook gepubliceerd in een aantal, daarvoor in aanmerking komende tijdschriften. Tot op heden werden hierop ruim 300 reacties ontvangen, waaruit zeer waardevolle gegevens konden worden verkregen. In volgorde van de vragen, gesteld in de enquête, zullen de voorlopige resultaten worden besproken.

*) Rijksinstituut voor Veldbiologisch Onderzoek ten behoeve van het Natuurbehoud.

Futenconcentraties in het voorjaar (vraag 1)

Op ruim 70 plaatsen werd dit verschijnsel waargenomen, vooral in gebieden waar tijdens de broedtijd een relatief hoge broedvogelpopulatie voorkomt. Het aantal exemplaren waaruit zo'n concentratie bestaat kan zeer verschillend zijn en varieert afhankelijk van het gebied van enkele, tot vele honderden. Het is waarschijnlijk dat deze zgn. 'voorverzamelplaatsen' enig verband houden met het aantal broedparen in de onmiddellijke omgeving hiervan. Zo werden bijvoorbeeld in de Blauwe Kamer bij Rhenen in maart en april steeds concentraties gezien van maximaal 8 tot 12 ex., terwijl in de broedtijd binnen een straal van enkele km's 6 broedparen werden vastgesteld. In het Amstelmeer bedroegen deze aantallen respectievelijk ruim 80 tegen ca. 35 à 40 brp. Bij Lelystad was dit respectievelijk ruim 150 tegen ca. 70-80 brp., terwijl op het Zwarte Meer soms concentraties werden geteld van 300-500 ex. tegen ruim 225 brp. in de gehele gemeente Kampen.

Opvallend en uitzonderlijk daarentegen zijn de voorjaarsconcentraties op het Veerse meer en de Schelphoek bij Schouwen, waar op beide plaatsen maximum aantallen van ca. 700 ex. werden waargenomen, waar tegenover slechts een zeer beperkt aantal broedparen staat. Op de Braakman in Zeeuws Vlaanderen werden tot diep in de zomer concentraties van maximaal 30 ex. geteld. In dit gebied observeerde men echter met zekerheid slechts 1 brp. In hoeverre men bij de concentraties te maken heeft met niet geslachtsrijpe vogels of met broedvogels die later in het seizoen toch nog naar geschikte broedbiotopen trekken is niet duidelijk. Voor het trekken van juiste conclusies zal dit interessante fenomeen nog beter onderzocht moeten worden.

Samenvatting van het aantal broedparen in Nederland in 1966. (Vragen 2, 3, 4 en 5)

Het is gebleken dat de Fuut in alle Nederlandse provincies als broedvogel voorkomt. Echter lang niet overal is de soort even sterk vertegenwoordigd. Het aantal broedparen is in het algemeen afhankelijk van de grootte en de geschiktheid van het biotoop. Aan deze voorwaarden wordt slechts plaatselijk voldaan. Belangrijke gebieden zijn o.a. Het Amstelmeer en de in de omgeving voorkomende kanalen met ruim 50 broedparen, Geestmerambacht met ca. 60 brp., De Zaanstreek en Waterland met ca. 200 brp., Kievitsbuurt bij Loosdrecht e.o. met minstens 65 brp., de Nieuwkoopse plassen met ca. 85 brp., de gemeente Wijmbritseradeel met ca. 140 brp., het Kampereiland e.o., inclusief de Veluwe-randmeren met ruim 325 brp., Lelystad met ruim 70 brp., en de Kop van Overijssel met minstens 290 brp.

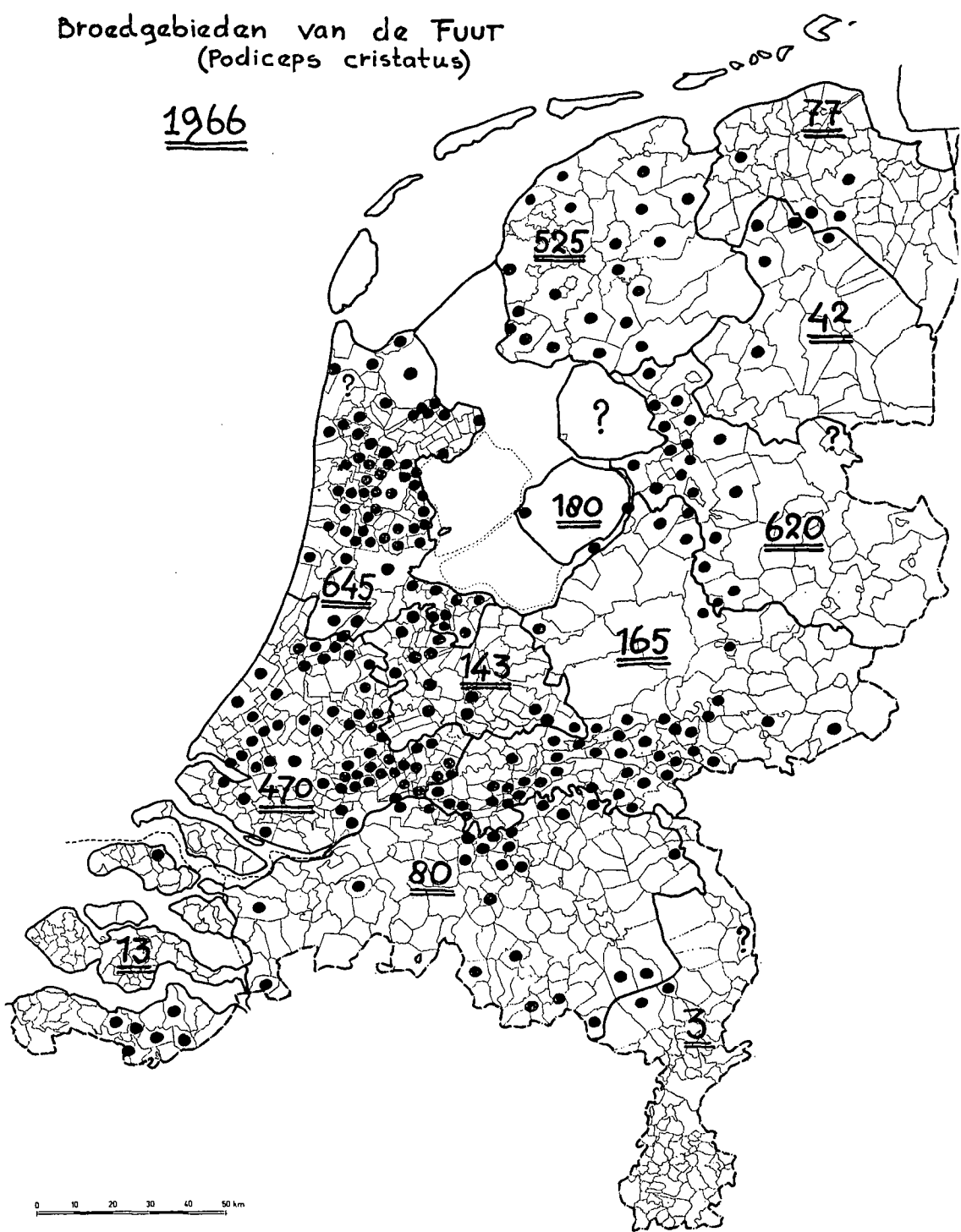
In het diluviale zandgebied van Nederland is de Fuut als broedvogel zeer zeldzaam. In enkele sterk geëutrofiëerde vennen komt de soort iets meer voor. Ook in kleiputten, 'dode' rivierarmen en wielen langs de IJssel, Rijn, Maas en Waal komen plaatselijk enkele broedparen voor. De grote meren op de grens van Drente en Groningen en het Schildmeer in de gemeente Slochteren bezitten een redelijke futenpopulatie. Hetzelfde kan gezegd worden van de overige geschikte biotopen in Friesland, Zuid-Holland en Utrecht (zie verspreidingskaartje).

In de tabel is het aantal broedparen per provincie samengevat. Voorts is hier het aantal gemeenten gegeven, waar de Fuut als broedvogel beslist voorkomt. Het aantal gemeenten waar ze stellig afwezig is, vindt men in kolom 4.

Kolom 5 heeft betrekking op het aantal broedparen per 1000 ha open water. Immers de aanwezigheid van water maakt uit of de Fuut als broedvogel present kan zijn. De geschiktheid van het biotoop hangt echter mede af van een aantal andere factoren, o.a. voedselrijkdom van het water, aanwezigheid van geschikte nestelplaatsen, de opper-

Broedgebieden van de Fuut (*Podiceps cristatus*)

1966

Overzicht van de thans bekende gemeenten waar de Fuut met 1 of meerdere paren als broedvogel voorkomt (1966).
De getallen in de provincie betreffen het aantal broedparen per provincie.

vlakke van het open water en de rust in het gebied. In dit betoog zullen we hierop gezien de toegemeten plaatsruimte niet expliciet ingaan.

Historische gegevens (vraag 6 en 7) en enkele conclusies.

Het materiaal waarover wij momenteel de beschikking hebben is helaas nog te summier om een volledige indruk te geven van de futenstand in Nederland uit voorgaande jaren. Wij menen echter wel te moeten stellen, dat de Fuut als broedvogel in het laatste decennium zeker niet is afgenomen. De populatie is vermoedelijk tamelijk constant gebleven. Achteruitgang vindt alleen daar plaats waar in een of andere vorm sterke verontrusting optreedt. In zgn. 'stiltegebieden' neemt de Fuut zelfs toe. Of dit in de naaste toekomst zo zal blijven is nog een open vraag. Er zijn ons enkele gevallen bekend, waar verontreiniging van het water met chemische bestrijdingsmiddelen de vermoedelijke oorzaak was van sterfte onder volwassen futen. Ook al ziet men tegenwoordig de Fuut als broedvogel in sommige stadsparken (Den Haag, Pijnacker, Schiedam), toch mag hieruit niet de conclusie worden getrokken dat deze soort zich in de toekomst staande zal kunnen houden door aanpassing aan de mens. Een gewone verschijning in de waterpartijen van onze grote steden, zoals bijvoorbeeld thans de Wilde eend, zal ze waarschijnlijk nooit worden. Specialisatie in voedsel en andere oecologische factoren zijn daarvoor te groot. In 1967 zal dit onderzoek worden voortgezet, met een iets andere opzet. Wij verzoeken daartoe om medewerking bij het verrichten van voorjaars-, nazomer- en wintertellingen. In een beperkt aantal, van te voren uitgezochte gebieden, willen we graag kwantitatieve tellingen en een onderzoek naar het voorkomen van tweede broedsels, nadat het eerste succes heeft gehad. In het algemeen zal de invloed van de waterverontreiniging op de reproductie het kernpunt zijn. Eventuele *nieuwe medewerkers* aan dit onderzoek kunnen p/o een enquête-formulier aanvragen bij H. N. Leys - Dienenweg 14, Ede.

Provincie	Aantal broedparen	Aantal Gemeenten		antal broedparen per 1000 ha open water
		positief aanwezig	stellig afwezig	
Limburg	2-3 (3)	2 (3)	28	< 1
Zeeland	12-14 (13)	7	71	< 1
Drente	41-43 (42)	5	28	12-13
Groningen	70-84 (77)	4	32	10
N. Brabant	68-88 (80)	25	108	4-6
Utrecht	141-146 (143)	12	25	20-22
Gelderland	157-173 (165)	44	44	16
Z. Holland	438-503 (470)	58	67	12
Friesland	492-559 (525)	19	7	14
Overijssel	609-630 (620)	20	30	50
N. Holland	617-673 (645)	68	36	28-29
O. Flevoland	173-195 (180)	—	—	15
N.O. Polder	0 ?	—	—	0
Totaal	2840-3118	264 °)	476 °)	gemiddeld ca. 11

°) NB: Van de overige 216 gemeenten is vrijwel zeker dat de Fuut aldaar als broedvogel ontbreekt.